

ATOT Música i teatre
per a nens i joves S.L.
Avda de Girona, 86
17150 Sant Gregori
Tel 972 428 724 Fax 972 428 741
<http://www.atot.cat> atot@atot.cat

Les quatre

estacions

Guia didàctica

“Sabeu, fa molt temps, vaig escriure tres concerts sobre les estacions de l’any. Van tenir molt d’èxit, perquè a la gent li feia gràcia sentir el parrupeig d’una tórtora o els refilets d’una cadenera o el so d’un cucut, i això els portava cap a l’estiu, que és quan aquests ocells més s’escolten. Ara aquests concerts encara agraden, però la gent no hi sent el que jo hi vaig posar. O no l’escolten bé, o potser no saben que els cucuts nien a l’estiu. Potser no tenen ni idea del que és una cadenera o una tórtora, i encara menys com canten.

Però ara vosaltres ja sabreu què hi vaig posar, jo, a dins de «Les quatre estacions». Espero que, si les escolteu de nou, sabreu retrobar-les i descobrir-hi encara més coses”.

A. Vivaldi.

Presvitter e musico

Fitxa artística

Text: *Josep Pujol*

Dramatúrgia i actor: *Joaquim Mas*

Direcció musical: *Vladimir Kunca*

Intèrprets:

Vladimir Kunca, concertino, *Nicole Fons* (1r violí) *Jaume Francesch* (2n violí), *Sabina Gelma* (viola), *Daniel Regincos* (violoncel), *James Testi* (contrabaix) i *Cristina Morales* (clave o espineta). (*)veure annex 1

Durada: 55 minuts aprox.

objectius pedagògics

- Fer un acostament al món de la música clàssica, a través del treball aprofundit d'una de les obres més conegudes de tots els temps: *Les quatre estacions* d'Antonio Vivaldi.
- Conèixer una orquestra de cambra i els seus components.
- Fer un acostament a la figura d'Antonio Vivaldi, com a representant de la música del barroc, i conèixer la seva vida, la seva obra i, fins i tot, alguns dels seus sentiments.
- Treballar la música descriptiva com a recurs dels compositors, amb vista a expressar-se musicalment.
- Fer un incís en el món dels gèneres i les formes musicals a través de la música descriptiva i el concert.
- Estimular la curiositat i l'interès pel coneixement de compositors, obres i instruments musicals.
- Estimular la valoració crítica de la interpretació en directe.

Programa (fragments)

- Concert núm. 1 en Mi Major, Op. 8, **RV** 269, "La primavera"
 1. Allegro
 2. Largo
 3. Allegro
- Concert núm. 2 en sol menor, Op. 8, RV 315, "L'estiu"
 1. Allegro non molto — Allegro
 2. Adagio — Presto — Adagio
 3. Presto
- Concert núm. 3 en Fa Major, Op. 8, RV 293, "La tardor"
 1. Allegro
 2. Adagio molto
 3. Allegro
- Concert núm. 4 en fa menor, Op. 8, RV 297, "L'hivern"
 1. Allegro non molto
 2. Largo
 3. Allegro

L'obra musical

Les quatre estacions (*Le quattro Stagioni* en l'italià original) és un conjunt de 4 concerts per a violí del compositor barroc Antonio Vivaldi. Les va compondre el 1723. Els concerts es publicaren el 1725 formant part d'un conjunt de dotze concerts, op. 8, amb el títol *Il Cimento dell'armonia e dell'invenzione*. Els primers quatre concerts s'anomenaren *Le quattro stagioni* i fan referència a cada una de les estacions de l'any.

Cada concert segueix l'estructura de tres moviments, amb un moviment lent central (*lento, adagio, largo*), en mig de dos moviments ràpids (*allegro, presto*, etc.).

La textura de cada concert és variada, d'acord amb l'estació que vol descriure. Per exemple, l'hivern és fosc, o l'estiu és molt contrastat, amb una tempesta en el seu darrer moviment.

Descripció de l'espectacle

L'espectacle està concebut com un monòleg del protagonista, que és el mateix compositor al final de la seva vida i un cop retirat del món musical, que s'alterna amb les intervencions de l'orquestra que il·lustra els pensaments i les idees de Vivaldi i interpreta cada un dels moviments dels 4 concerts. Les intervencions de l'orquestra i el text ens fan descobrir el contingut descriptiu de l'obra, tant de sorolls i elements de la natura com de diversos

estats d'ànim, i ens introdueixen en el coneixement d'una família d'instruments: la corda, de la qual es posen de manifest els seus principals recursos interpretatius i expressius. El text elaborat per l'escriptor i professor gironí JOSEP PUJOL, aprofita el contingut musical de l'obra per situar-nos en l'univers musical de Vivaldi.

Resum de l'argument

Antonio Vivaldi, envellit però ple d'energia, recorda quan de petit, a l'escola, el mestre li va encarregar com a deure una redacció sobre la primavera. Ocells, rierols, prats, un gos que vigila la migdiada del seu amo i un ball de pastors i nimfes passen de la seva imaginació al so de l'orquestra que interpreta cada fragment.

El monòleg continua amb un Vivaldi disposat a explicar-nos com i per què va compondre els altres concerts: per oblidar les molèsties que la xafogor provoca a Venècia, ens descriu un estiu deliciós, un estiu al camp, amb una brisa saludable, tórtres, cucuts i altres ocells i una bona tempesta, un bon xàfec d'estiu que espanti mosques i borinots que l'atabalen una mica en el segon moviment.

Ara Vivaldi està disposat a fer assajar l'orquestra, "Agafin el meu volum «Il cimento dell'Armonia e

dell'Invenzione», que n'interpretarem el tercer concert, La Tardor... Durant l'assaig descobrim el paper del concertino i dels altres instruments, del baix continu i el sentit del ritornello, que descriu una festa de pagès amb vi i xerinola.

El segon moviment, Vivaldi no el sent, però el públic sí. És que s'ha endormiscat una mica... però tant se val, ja que d'aquest concert en recorda especialment el tercer: la cacera que escoltem mentre el compositor indica cada idea sobre la música (caçadors marxant alegres, la bèstia que s'escapa, els gossos bordant i els trets d'escopeta), perquè els músics la puguin interpretar al màxim de viscuda possible.

Finalment, Vivaldi ens parla de l'hivern, de com a Venècia es diverteixen pel Carnestoltes ... Així ens oblidem de l'hivern, a Venècia: amb la música, les màscares i les festes. Piquem de peus per espantar la fred i sembla que ballem, les dents ens tremolen, i semblen violins fent l'*staccatto*... vendavals, la llenya cremant mentre a fora cau la pluja i la neu, i també els records alegres d'aquesta estació, com patinar sobre el gel .

Aquest és el fragment final del text:

“Sabeu, fa molt temps, vaig escriure tres concerts sobre les estacions de l'any. Van tenir molt d'èxit, perquè a la gent li feia gràcia sentir el parrupeig d'una tórtora o els refilets d'una cadenera o el so d'un cucut, i això els portava cap a l'estiu, que és quan aquests ocells més s'escolten. Ara aquests concerts encara agraden, però la gent no hi sent el que jo hi vaig posar. O no l'escolten bé, o potser no saben que els cucuts nien a l'estiu. Potser no tenen ni idea del que és una cadenera o una tórtora, i encara menys com canten.

Però ara vosaltres ja sabreu què hi vaig posar, jo, a dins de «Les quatre estacions». Espero que, si les escolteu de nou, sabreu retrobar-les i descobrir-hi encara més coses”.

Aprofitament didàctic

L'audició que us proposem té un alt grau d'aprofitament en tots els nivells als quals l'hem adreçada. Cal, però, aprofitar també el fet que es tracta d'una obra extremadament coneguda i explotar el factor de coneixença que poden tenir els alumnes amb vista a familiaritzar-se amb el treball a realitzar.

Tot primer, però, caldria tenir en compte que durant l'espectacle el personatge de

Vivaldi, en el seu monòleg explica anècdotes de la seva vida i dona explicacions sobre l'obra, sobre els instruments i el seu paper que poden donar lloc a preparar els alumnes en aquests conceptes concrets.

Durant l'espectacle Vivaldi fa esment de:

- Els sonets que va escriure i que acompanyen cada concert
- Senyala com va fer per descriure els ocells, lladrucs del gos, rierols, tempestes, vent i altres imatges musicals
- Fa esment d'episodis de la seva vida i la seva intensa carrera musical i social.
- La vida i costums de Venècia al segle XVIII
- El grup instrumental. Cada instrument i el seu paper dins el grup. El concertino i el baix continu.

Tenint això en compte us proposem, en aquesta guia didàctica activitats basades en tres enfocaments totalment diferents:

1. L'obra musical

Recomanem l'audició prèvia de l'obra musical. Al menys un fragment de cada concert i fer notar en cada un d'ells alguns dels recursos imitatius de la natura que conté i que estan relacionats en cada estació de l'any. Per exemple:

La primavera amb els ocells

L'estiu amb la tempesta

La tardor amb la cacera

L'hivern amb la pluja

A part de l'aspecte descriptiu de l'obra podem fer una introducció als següents temes:

- La forma musical del "concert" i del concerto grosso.
- La seva estructura en moviments
- Les melodies
- Els diferents tipus de textura musical que hi trobem
- El baix continu

2. Anàlisi dels factors que han creat l'obra:

- Vida del compositor
- Característiques de la música Barroca.
- La música de Vivaldi amb comparació amb altres compositors de la mateixa època, per exemple J.S.Bach.
- La època històrica

3. Instruments

- Classificació dels instruments
- Característiques dels instruments de corda fregada
- grup instrumental
- paper de cada instrument dins el grup.

Partint d'aquests tres aspectes us proposem unes fitxes de treball

FITXA 1
LES QUATRE ESTACIONS

Les quatre estacions és una obra escrita per a ser interpretada per una orquestra de cambra. Esperem que t'hagis fixat bé en l'orquestra que ha actuat en aquesta audició per a poder respondre les qüestions que seguidament et plantejem. Intenta contestar-les sense consultar cap llibre. Si no ho aconseguixes, consulta-ho amb el teu professor i t'indicarà on pots trobar la informació necessària.

1. Quins instruments formaven part d'aquesta orquestra?

.....
.....
.....
.....

2. Pertanyen tots a la mateixa família? Quina és? En el cas que n'hi hagi algun d'una altra família, de quina es tracta?

.....
.....
.....
.....

3. Tria dos instruments dels que han actuat i intenta fer-ne una anàlisi acurada: família, subfamília, element que produeix el so, material que vibra, manera de tocar-lo, etc. Pots afegir-hi totes aquelles coses que sàpigues i que ajudin a acabar de definir-lo. Si vols, també pots dibuixar-lo.

--	--

4. Creus que hi ha hagut a l'audició algun instrument que hagi pres el paper de protagonista? Quin?. Raona la resposta.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

FITXA 2 **LES QUATRE ESTACIONS**

Observa la següent partitura. Efectivament, es tracta d'un fragment de Les quatre estacions, concretament l'inici de la Tardor. Anem a intentar analitzar-la, partint d'aquells conceptes que saps. Segueix un a un els passos que et donem i així, sense adonar-te'n, aniràs realitzant l'anàlisi.

1. Fixa't en la melodia i contesta les següents preguntes:

-Com classificaries la seva línia melòdica: conjunta, amb salts o mixta?

-Quin és el seu àmbit?

-En quina escala o tonalitat està composta?

-Quina és la seva estructura?

2. Fixa't ara en el ritme i en els components rítmics:

-En quin compàs està escrita?

-Quants compassos conté?

-Hi ha alguna estructura rítmica característica que es repeteixi sovint?

3. Finalment, marca a la partitura si hi ha algun signe de dinàmica o d'expressió.

FITXA 3

LES QUATRE ESTACIONS

Hem assistit a una interpretació de Les quatre estacions de Vivaldi d'una forma molt particular. No només hem pogut escoltar la música sinó que també hem vist que el seu autor ens expressava amb paraules allò que en el seu temps va voler expressar amb música: els seus sentiments envers les coses, la seva percepció de la natura, la seva reacció davant els músics, etc.

Tot això ja ha constituït un treball molt especial d'acostament a una obra musical, però ens sembla que caldria aprofundir-ho una mica amb aquelles coses que no han aparegut a l'espectacle. Per a fer-ho, vés seguint els passos que et proposem.

1. Busca en algun llibre especialitzat o a internet la biografia d'Antonio Vivaldi i fes-ne un resum.

2. Intenta emmarcar temporalment la composició de Les quatre estacions (any aproximat, situació de l'autor en aquell moment tant social com laboral, etc.)

.....
.....
.....
.....
.....

3. Relaciona l'argument de l'audició musical amb el que has esbrinat de la vida i obra de Vivaldi. Quines coses creus que s'han exagerat? Quin grau de veritat hi ha en l'espectacle? Creus que Vivaldi respon al personatge dibuixat a l'espectacle? Raona les respostes.

.....
.....
.....
.....
.....

Annex 1.

Els autors i intèrprets

L'autor del text

Josep Pujol i Coll: Després d'exercir com a professor de música a diversos instituts de secundària, actualment és professor d'Història de la cultura a l'Escola Superior de Música de Catalunya des de la seva creació, el 2001. És a més narrador, columnista i, ocasionalment, versista. Ha publicat llibres de contes, des de *Cal·ligrafia* (premi Just Casero, 1986) fins a *L'estratègia del cucut* (1996) passant per *Tres triptics* (Premi Marià Vayreda a Olot, 1991) o *Fruita del temps* (1994). La seva novel·la *Els tatuatges*, va guanyar el premi Andròmina de narrativa als XXVII Premis Octubre de València, el 1998.

El director i actor de l'espectacle

Joaquim Mas Gibert. nascut a Canet de mar el 1956. el 1974 entra a formar part de la companyia de teatre "**els comediants**" on s'hi estarà fins el 85 com músic i actor. el 86 finalitza els seus estudis de solfeig i piano al Conservatori del Liceu de Barcelona. estudia cant amb el bariton Gino Bechi i després amb el tenor Joan Oncina. Del 84 al

89 donarà uns quaranta concerts de cant juntament amb la soprano Carme Viaplana i la pianista Cristina Morales. El 88 funda la companyia d'òpera "**òpera oberta**" amb Mª Àngels Graells i Montserrat Morral. amb aquesta companyia realitzarà fins a 1000 representacions d'una adaptació per a tots els públics de "*la flauta màgica*" de Mozart. També l'òpera "*màgia*" de Ricard Lamote de Grignon i "*l'elixir d'amor*" de Donizetti. aquesta darrera producció anava dirigida al públic adult i va ser presentada al marge de Catalunya, a Madrid, Andalusia i el País Basc. Joaquim Mas és cofundador juntament amb Joan Duch i Cristina Cervià de la companyia i productora **ATOT**. En col·laboració amb "òpera oberta" ha presentat "*la història de la veu*", "*Figaro l'as feta grossa*" (músiques de Rossini) i "el somni d'en Papagueno" (Mozart). com a guionista i intèrpret ha presentat: "*el trencanous*" i "*la fada de sucre*" (Txaikovski); "*el viatge de l'ocell martinet*" (Vivaldi); "*Peer Gynt*" (Edward Grieg), "*la truita*" (Schubert); "*qui no té por de la baba-iaga?*" (Mussorski); "*romanço exprés*" (música tradicional); "*la petitíssima flauta màgica*" (Mozart), *Les quatre estacions* (Vivaldi) i "*una visita al gran Massini*" (diferents compositors d'òpera). Des de l'any 90 forma part del grup de música tradicional **els pescadors de l'escala**.

Els intèrprets

Concertino

Vladimir Kunca

Va néixer i estudiar violí al seu país, Slovakia, on un cop finalitzats els estudis a l'Acadèmia de Bratislava va formar part de diverses orquestres professionals.

L'any 1998 es trasllada a Catalunya, on actualment resideix i forma part de la orquestra de Girona ciutat en la qual fa classes a diverses escoles.

A més del concertino, la formació instrumental que interpreta la música de l'espectacle està formada per Nicol.... (1r violí) Jaume Francesch (2n violí), Sabina Gelmà (viola), Daniel Regincos (violoncel), James Testi (contrabaix) i Cristina Morales (clave o espineta).

Juntament amb Vladimir Kunca, Jaume Francesch i Daniel Regincos formen part del quartet Gerió

amb el que entre les nombroses actuacions que han realitzat, destaca l'estrena europea de una obra de la compositora nord-americana Laura Karpman en

homenatge a Jaco Pastorius, dins el marc del festival de Jazz de Girona. Tots ells ha format o formen part de l'Orquestra de Girona (antic COG) que és una orquestra de cambra estable, nascuda l'abril de 1996 i formada per músics professionals provinents de diferents indrets de les comarques gironines. I que ha assolit molt d'èxit a nombrosos festivals de música de tot arreu com el cas del Festival de la Costa Vermella (França), al Festival de Perelada com a orquestra resident del Cicle de Concerts del Claustre de St Domenec i al Cicle de Música per la Fundació Castells Culturals de Catalunya entre d'altres.

Tant amb l'orquestra de Girona com amb el quartet Gerió aquests músics

ha col·laborat amb ATOT i amb altres companyies en nombrosos espectacles i audicions musicals on a més de tocar a nivell molt professional han col·laborat i s'han implicat en la dramaturgia de l'espectacle.